

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- 1-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
національної безпеки, права та
міжнародних відносин

27 серпня 2024 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

Гариса СЕРГІЄНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Політичні еліти і лідерство»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-професійна програма «Політичний менеджмент і PR»
факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин
кафедра міжнародних відносин і політичного менеджменту

Схвалено на засіданні кафедри
міжнародних відносин і
політичного менеджменту
27 серпня 2024 р.,
протокол № 6

Завідувач кафедри
Вікторія ЗАГУРСЬКА-
АНТОНЮК

Гарант освітньо-професійної
програми

Віктор ПАЩЕНКО

Розробник: д. політ.н., доц., професор кафедри міжнародних відносин і
політичного менеджменту Вячеслав СЕРГЄЄВ

Житомир
2024

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 2

Робоча програма навчальної дисципліни «Політичні еліти і лідерство» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» 052 «Політологія» освітньо-професійна програма «Політичний менеджмент і PR» затверджена Вченою радою факультету національної безпеки, права та міжнародних відносин від 27 серпня 2024 р., протокол № 8.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
Модулів – 1	052 «Політологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		5-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 5 самостійної роботи – 2,5	Освітній ступінь «бакалавр»	48 год.	-
		Практичні,	
		32 год.	-
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		40 год.	- год.
Вид контролю: екзамен			

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить для денної форми навчання – 66,7 % аудиторних занять, 33,3 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів глибокого розуміння ролі політичних еліт і лідерів у сучасних політичних процесах, аналіз їхньої діяльності, моделей поведінки, впливу на формування державної політики, а також розвиток критичного мислення щодо механізмів їхньої легітимації та функціонування.

Завданнями навчальної дисципліни є:

Сформувати актуальні для сучасного ринку праці компетентності:

- Розвинути навички критичного мислення для оцінки політичних стратегій і поведінки лідерів у різних суспільно-політичних умовах.
- Використовувати сучасні методи дослідження політичних еліт і лідерства для розробки прикладних рекомендацій.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 052 «Політологія»:

ЗК 01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК09. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК 05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 10. Здатність до здійснення політичного аналізу, прогнозу, розробки практичних рекомендацій та забезпечення їх на практиці.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 052 «Політологія»:

РН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН 17. Уміти аналізувати політичні процеси за допомогою комплексу аналітичних методик, а також прогнозування суспільно-політичних явищ.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково наступні **Soft skills**:

- Комунікативні навички: уміння ефективно вести переговори та досягати консенсусу; розвиток навичок конструктивного діалогу та дипломатичного спілкування.
- Лідерські якості: розвиток навичок стратегічного мислення та формування довгострокових цілей; уміння надихати і мотивувати команди та соціальні групи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 5

- Гнучкість і адаптивність: здатність адаптувати лідерські підходи до різних політичних і культурних контекстів; уміння знаходити ефективні рішення в умовах динамічних змін.

- Аналітичні навички: здатність ідентифікувати ключові тенденції у формуванні політичних еліт; уміння аналізувати та оцінювати ефективність лідерських стилів; критичне мислення для оцінки ролі політичного лідерства в глобальних та локальних процесах.

- Уміння працювати в команді: розвиток навичок співпраці з однодумцями та різними групами впливу; уміння координувати дії в багатопрофільних командах.

- Особисті якості: харизма та впевненість у власних силах як основа ефективного лідерства; висока етичність і відповідальність у прийнятті рішень; толерантність і повага до різноманітності думок і позицій.

- Креативність: генерація нових ідей для побудови інноваційних стратегій лідерства; пошук нетривіальних рішень для реалізації політичних ініціатив; розвиток уяви для адаптації до викликів майбутнього.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Політична еліта у теоретичному і практичному вимірах.

Тема 1. Сутність та структура політичної еліти. (ЗК 01, СК 03, РН 12)

1. Визначення поняття політичної еліти: основні підходи.
2. Характеристика політичної еліти як соціального феномену.
3. Структура політичної еліти: рівні, групи, типологія.
4. Критерії відбору та механізми формування еліти.
5. Клани, кліки, стратегічні групи і вето-групи.
6. Клієнтелізм і неопатімоніальна держава. Співвідношення формальної і неформальної структури еліти.

Тема 2. Класичні теорії еліти. (ЗК 01, СК 03, РН 12)

1. Джерела та історичний контекст виникнення теорій еліт.
2. Вчення Вільфредо Парето про "циркуляцію еліт".
3. Теорія еліт Гаєтано Моски: основні положення.
4. Роботи Роберта Міхельса: "залізний закон олігархії".
5. Функціональний підхід до трактування еліти в концепції Р.Міхельса.
6. Основні теоретичні положення, які є загальними для класичних концепцій.
7. Українська наукова спадщина щодо призначення, становлення і функціонування політичної еліти.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 6

Тема 3. Сучасні теорії політичної еліти. (ЗК 01, СК 03, РН 12)

1. Модернізація класичних теорій: основні тенденції.
2. Плюралістична концепція еліт Дж. Бартелса та Ч. Ліндблома.
3. Теорія демократичного елітизму Й. Шумпетера.
4. Критика сучасних теорій еліт: погляди з позицій марксизму, постмодернізму.
5. Елітизм і принцип „рівних можливостей” К. Мангейма та подальший розвиток концепції меритократії (М. Янг, Д.Бел).
6. Теорія плюралізму еліт та її основні позиції. Формування і функціонування еліти в концепції поліархії Р. Даля.

Тема 4. Мобільність політичної еліти (ЗК 01, ЗК0 9, СК 03, РН 10)

1. Поняття мобільності еліти та її складові: рекрутація (інкорпорація), екскорпорація і ротація.
2. Рекрутування як процес входження людини до складу еліти.
3. Механізми рекрутації: вибори як відбір за певними критеріями, призначення, успадкування.
4. Фактори, що впливають на мобільність політичної еліти в сучасній Україні.
5. Соціальні ліфти для політичної еліти: бар'єри та перспективи в Україні.

Тема 5. Політична еліта України. (ЗК 01, ЗК 09, СК 05, СК 10, РН 10, РН 12, РН 17)

1. Історичні передумови формування української політичної еліти.
2. Типологія та основні риси сучасної політичної еліти України.
3. Механізми рекрутування та ротації політичної еліти в Україні.
4. Вплив глобалізаційних процесів на національну політичну еліту держави. Українська еліта у світовій політиці.

Тема 6. Цінності та політична відповідальність політико-управлінської еліти України (ЗК 01, ЗК0 9, СК 03, РН 10, РН 17)

1. Національні цінності та національна ідея.
2. Поняття політичної відповідальності.
3. Політика і мораль. Ціннісний зміст відповідальності політичної еліти.
4. Вплив історичних подій на формування сучасних цінностей політичної еліти України.
5. Роль громадянського суспільства у контролі за політичною відповідальністю еліт.
6. Значення антикорупційних ініціатив для підвищення політичної відповідальності еліт.

Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та практичні аспекти політичного

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 7

лідерства

Тема 7. Сутність, функції та класифікації політичного лідерства (ЗК 01, СК 03, РН 10)

1. Визначення політичного лідерства: сутність та основні характеристики.
2. Функції політичного лідера у суспільстві та державі.
3. Типологія політичного лідерства: традиційні, харизматичні, раціонально-легальні моделі.
4. Критерії ефективного політичного лідерства.
5. Авторські типології політичного лідерства: психопатологічний підхід Г.Ласуела, типологія „макіавелістської особи”, двоскладна біографічна класифікація президентів Дж. Барбера, трансформаційна і трансдіюча типологія Д. Варне.

Тема 8. Розвиток теоретичних концепцій політичного лідерства (ЗК 01, ЗК0 9, СК 03, РН 10)

1. Історичні витоки теорій політичного лідерства: класичні підходи.
2. Психологічні теорії лідерства: роль особистісних рис і мотивації.
3. Ситуаційні моделі політичного лідерства: адаптація до умов.
4. Сучасні концепції лідерства: трансформаційне та сервісне лідерство.
5. Застосування теоретичних концепцій політичного лідерства для аналізу реальних політичних діячів.

Тема 9. Засоби вимірювання політичного лідерства (ЗК 01, СК 05, СК 10, РН 10, РН 12, РН 17)

1. Основні підходи до аналізу політичного лідерства.
2. Методи кількісного та якісного оцінювання лідерських характеристик.
3. Використання соціологічних опитувань та рейтингів у визначенні політичного лідерства.
4. Порівняння ефективності різних інструментів вимірювання лідерства.
5. Використання соціологічних опитувань та рейтингів для визначення ефективності політичних лідерів.
6. Переваги та недоліки сучасних інструментів вимірювання політичного лідерства.
7. Співвідношення теоретичних концепцій лідерства із практичними засобами їх оцінювання.

Тема 10. Роль політичного іміджу в розвитку політичного лідерства (ЗК 01, ЗК0 9, СК 03, РН 10, РН 17)

1. Поняття та різновиди політичного іміджу
2. Сучасні підходи до визначення проблеми іміджу політичного лідерства.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 8

3. Групи складових іміджу політика.
4. Позитивні та негативні риси політичного іміджу лідера, механізми його формування.
5. Роль органів вищої влади, партійного інституту, ЗМІ, Церкви, особи політика у процесі створення українського політичного лідера.
6. Маніпулятивні техніки створення політичного іміджу: етичні виклики.
7. Політичний імідж у кризових ситуаціях: стратегії збереження лідерства.

Тема 11. Політичне лідерство в Україні (ЗК 09, СК 05, СК 10, РН 10, РН 12, РН 17)

1. Історичні аспекти формування політичного лідерства в Україні.
2. Основні риси сучасного політичного лідерства в Україні.
3. Вплив політичної культури на стиль лідерства в Україні.
4. Аналіз успішних кейсів українських політичних лідерів.

Тема 12. Типи політичних лідерів (ЗК 01, ЗК0 9, СК 03, РН 10, РН 17)

1. Загальні типологічні підходи політичного лідерів
2. Вожді і лідери
3. Стилї політичного лідерства
4. Авторитарні лідери
5. Демократичні лідери

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 9

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Політична еліта у теоретичному і практичному вимірах								
Тема 1. Сутність та структура політичної еліти	10	4	2	4	-	-	-	-
Тема 2. Класичні теорії еліти	9	4	2	3	-	-	-	-
Тема 3. Сучасні теорії політичної еліти	9	4	2	3	-	-	-	-
Тема 4. Мобільність політичної еліти	10	4	2	4	-	-	-	-
Тема 5. Політична еліта України	11	4	4	3	-	-	-	-
Тема 6. Цінності та політична відповідальність політико-управлінської еліти України	10	4	3	3	-	-	-	-
Модульний контроль	1	-	1	-	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 1	60	24	16	20	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та практичні аспекти політичного лідерства								
Тема 7. Сутність, функції та класифікації політичного лідерства	10	4	2	4	-	-	-	-
Тема 8. Розвиток теоретичних концепцій політичного лідерства	9	4	2	3	-	-	-	-
Тема 9. Засоби вимірювання політичного лідерства	9	4	2	3	-	-	-	-
Тема 10. Роль політичного іміджу в розвитку політичного лідерства	12	4	4	4	-	-	-	-
Тема 11. Політичне лідерство в Україні	9	4	2	3	-	-	-	-
Тема 12. Типи політичних лідерів	10	4	3	3	-	-	-	-
Модульний контроль	1	-	1	-	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 2	60	24	16	20	-	-	-	-
ВСЬОГО	120	48	32	40	-	-	-	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 10

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Політична еліта у теоретичному і практичному вимірах			
1	Тема 1. Сутність та структура політичної еліти.	2	-
2	Тема 2. Класичні теорії еліти	2	-
3	Тема 3. Сучасні теорії політичної еліти	2	-
4	Тема 4. Мобільність політичної еліти	2	-
5	Тема 5. Політична еліта України	4	-
6	Тема 6. Цінності та політична відповідальність політико-управлінської еліти України	3	-
7	Модульний контроль	1	-
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та практичні аспекти політичного лідерства			
1	Тема 7. Сутність та структура політичної еліти	2	-
2	Тема 8. Розвиток теоретичних концепцій політичного лідерства	2	-
3	Тема 9. Засоби вимірювання політичного лідерства	2	-
4	Тема 10. Роль політичного іміджу в розвитку політичного лідерства	4	-
5	Тема 11. Політичне лідерство в Україні	2	-
6	Тема 12. Типи політичних лідерів	3	-
7	Модульний контроль	1	-
РАЗОМ		32	-

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Політична еліта у теоретичному і практичному вимірах			
1	Тема 1. Сутність та структура політичної еліти. Клани, кліки, стратегічні групи і вето-групи. Клієнтелізм і неопатімоніальна держава. Співвідношення формальної і неформальної структур еліти.	4	-
2	Тема 2. Класичні теорії еліти Функціональний підхід до трактування еліти в концепції Р.Міхельса. Основні теоретичні положення, які є загальними для класичних концепцій. Українська наукова спадщина щодо призначення, становлення і функціонування політичної еліти.	3	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 11

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
3	Тема 3. Сучасні теорії політичної еліти Вплив політичних технологій Елітизм і принцип „рівних можливостей” К. Мангейма та подальший розвиток концепції меритократії (М. Янг, Д.Бел). Теорія плюралізму еліт та її основні позиції. Формування і функціонування еліти в концепції поліархії Р. Даля.	3	-
4	Тема 4. Мобільність політичної еліти Фактори, що впливають на мобільність політичної еліти в сучасній Україні. Соціальні ліфти для політичної еліти: бар’єри та перспективи в Україні.	4	-
5	Тема 5. Політична еліта України Вплив глобалізаційних процесів на національну політичну еліту держави. Українська еліта у світовій політиці.	3	-
6	Тема 6. Цінності та політична відповідальність політико-управлінської еліти України Вплив історичних подій на формування сучасних цінностей політичної еліти України. Роль громадянського суспільства у контролі за політичною відповідальністю еліт. Значення антикорупційних ініціатив для підвищення політичної відповідальності еліт.	3	-
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та практичні аспекти політичного лідерства			
7	Тема 7. Сутність, функції та класифікації політичного лідерства Авторські типології політичного лідерства: психопатологічний підхід Г.Ласуела, типологія „макіавелістської особи”, двоскладна біографічна класифікація президентів Дж. Барбера, трансформаційна і трансдіюча типологія Д. Варне.	4	-
8	Тема 8. Розвиток теоретичних концепцій політичного лідерства Застосування теоретичних концепцій політичного лідерства для аналізу реальних політичних діячів.	3	-
9	Тема 9. Засоби вимірювання політичного лідерства Використання соціологічних опитувань та рейтингів для визначення ефективності політичних лідерів. Переваги та недоліки сучасних інструментів вимірювання політичного лідерства. Співвідношення теоретичних концепцій лідерства із практичними засобами їх оцінювання.	3	-
10	Тема 10. Роль політичного іміджу в розвитку політичного лідерства Маніпулятивні техніки створення політичного іміджу: етичні виклики. Політичний імідж у кризових ситуаціях: стратегії збереження лідерства.	4	-
11	Тема 11. Політичне лідерство в Україні Вплив політичної культури на стиль та ефективність лідерів в Україні. Приклади успішного політичного лідерства в Україні та їхня ефективність.	3	-
12	Тема 12. Типи політичних лідерів Авторитарні лідери. Демократичні лідери	3	-
РАЗОМ		40	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 12

7. Індивідуальні самостійні завдання

Під час вивчення дисципліни здобувачі мають виконати наступні завдання:

1. Аналіз політичної еліти країни. Завдання передбачає дослідження структури та функціонування політичної еліти обраної країни. Потрібно описати сучасний склад еліти, критерії добору її представників та вплив на політичні процеси. Аналітичний звіт має містити 5-7 сторінок, включати опис структури еліти (виконавча, законодавча, судова гілки влади), аналіз ключових характеристик (освіта, професійний досвід, зв'язки) та базуватися на не менше ніж семи актуальних джерелах.

2. Порівняння сучасних концепцій політичного лідерства. Завдання полягає у створенні порівняльного аналізу трансформаційного та сервісного лідерства, з акцентом на їхньому застосуванні в сучасній політиці. Результатом роботи має стати презентація обсягом 10-12 слайдів, яка містить чітке визначення кожної концепції, порівняння за такими критеріями, як роль лідера, методи впливу, результати, а також приклади реальних політиків, що демонструють кожен із типів лідерства.

3. Кейс-аналіз політичного лідера. Завдання включає вибір відомого політичного лідера (сучасного або історичного) та аналіз його стилю лідерства за допомогою однієї з концепцій (психологічної, ситуативної, трансформаційної). Кейс-аналіз повинен містити 4-6 сторінок, коротку біографію лідера, опис його стилю лідерства з обґрунтуванням вибраної концепції, а також оцінку ефективності через призму цієї концепції.

4. Вимірювання політичного лідерства. Завдання передбачає дослідження методів оцінювання лідерських якостей політиків, таких як соціологічні опитування, індекси популярності та контент-аналіз. Практичне застосування одного з методів на прикладі обраного політичного діяча має бути описано у рефераті обсягом 5-6 сторінок, що також включає графічні матеріали та обґрунтування вибору методу.

5. Роль політичної культури в розвитку лідерства. Завдання зосереджене на дослідженні впливу політичної культури на формування та стиль лідерства в Україні чи іншій обраній країні. Есе обсягом 3-4 сторінки повинно містити визначення політичної культури, аналіз її зв'язку зі стилем лідерства та конкретні приклади з історії чи сучасності.

6. Прогнозування розвитку політичної еліти. Завдання полягає у підготовці прогнозу змін у складі та функціонуванні політичної еліти обраної країни в найближчі 10 років, з урахуванням сучасних тенденцій. Прогностичний звіт (4-5 сторінок) повинен включати аналіз актуальних даних і тенденцій, оцінку можливих викликів і загроз, а також пропозиції щодо вдосконалення функціонування еліти.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 13

7. Медіа та політичне лідерство. Завдання передбачає дослідження ролі засобів масової інформації у формуванні іміджу політичного лідера, зокрема через аналіз конкретної PR-кампанії. Аналітичний звіт (4-6 сторінок) має містити опис ролі медіа, приклад PR-кампанії з оцінкою її ефективності та графічні матеріали (зображення, діаграми).

8. Етичні аспекти діяльності політичних лідерів. Завдання полягає у написанні критичного огляду етичних викликів, з якими стикаються політичні лідери, та аналізі способів їх вирішення. Аналіз (4-5 сторінок) повинен включати конкретні приклади, аналіз етичних дилем та пропозиції щодо їх розв'язання.

9. Рекрутування політичної еліти в Україні. Завдання включає дослідження механізмів відбору та формування політичної еліти в Україні з урахуванням сучасних викликів. Реферат обсягом 5-6 сторінок має містити опис процесу рекрутування (вибори, призначення тощо), аналіз проблем та обмежень сучасної системи, а також пропозиції щодо її вдосконалення.

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання.

Результат навчання	Методи навчання
РН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Вербальні методи (лекція, пояснення) Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) Практичні методи (виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) Дискусійний метод Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота) Ситуаційний метод Методи самостійної роботи написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)
РН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	Вербальні методи (лекція, пояснення) Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) Практичні методи (виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) Дискусійний метод Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота) Ситуаційний метод Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, написання есе, підготовка доповідей)

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 14

Результат навчання	Методи навчання
РН 17. Уміти аналізувати політичні процеси за допомогою комплексу аналітичних методик, а також прогнозування суспільно-політичних явищ.	Вербальні методи (лекція, пояснення) Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) Практичні методи (виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) Дискусійний метод Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота) Ситуаційний метод Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)

9. Методи контролю

Перевірка досягнення результатів навчання здійснюється з використанням наступних методів.

Результат навчання	Методи контролю
РН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань Самооцінювання та взаємооцінювання Перевірка виконання модульного контролю Екзамен
РН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань Самооцінювання та взаємооцінювання Перевірка виконання модульного контролю Екзамен
РН 17. Уміти аналізувати політичні процеси за допомогою комплексу аналітичних методик, а також прогнозування суспільно-політичних явищ.	Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань Самооцінювання та взаємооцінювання Перевірка виконання модульного контролю Екзамен

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 15

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає:

- поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за модуль (змістові модулі) навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться під час навчального заняття після завершення вивчення матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Модульний контроль здійснюється у формі тестування.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Процедура складання екзамену визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
Для здобувача денної форми навчання	
Виконання завдань поточного контролю	60
Виконання завдань модульного або підсумкового контролю	40
Підсумкова семестрова оцінка	100

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Виконання завдань під час навчальних занять ¹	40
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань ²	20
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали) ³ : 1. Участь у студентських предметних олімпіадах, Всеукраїнському конкурсі	до 20

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 16

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
студентських наукових робіт, грантах, науково-дослідних проектах 2. Підготовка наукових статей, тез доповідей наукових конференцій	
Разом за виконання завдань поточного контролю	60

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	10
Участь у дискусії	15
Виконання тестових завдань	5
Виконання та захист практичних завдань, вправ, кейсів	10
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	40

З метою застосування цілих чисел для оцінювання результатів роботи здобувачів під час навчальних занять може використовуватися 100-бальна шкала оцінювання щодо кожного окремо виду робіт. Розрахунок загальної кількості балів, які здобувач може набрати за результатами роботи під час навчальних занять протягом семестру, проводиться за формулою:

$$P_{\text{нв}} = \sum (P_i \times BK_i) \times K_{\text{нв}}, \quad (1)$$

де $P_{\text{нв}}$ – загальна кількість балів, набраних здобувачем за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

P_i – кількість набраних здобувачем балів за семестр за виконання i -го виду робіт під час навчальних занять (за 100-бальною шкалою);

BK_i – ваговий коефіцієнт за виконання i -го виду робіт під час навчальних занять. Значення вагових коефіцієнтів розраховуються шляхом ділення кількості балів, яка передбачена за виконання окремого виду робіт під час навчальних занять, на сумарну кількість балів за виконання усіх видів робіт під час навчальних занять за семестр;

$K_{\text{нв}}$ – коригувальний коефіцієнт, який визначається шляхом ділення кількості балів, що передбачена за виконання завдань під час навчальних занять за семестр, на 100 балів.

Розподіл балів за виконання завдань модульного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти денної форми навчання	Кількість балів за семестр
Виконання завдань модульного контролю 1	20
Виконання завдань модульного контролю 2	20
Разом за виконання завдань модульного контролю	40

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 17

Якщо здобувач вищої освіти денної форми навчання виконав завдання модульного контролю і з урахуванням отриманих балів за поточний контроль набрав у сумі 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти денної форми навчання під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі екзамену. Набрані бали за виконання завдань підсумкового контролю, а також бали за поточний контроль сумуються і формується семестрова оцінка з навчальної дисципліни. Бали, які здобувач вищої освіти набрав за виконання завдань модульного контролю, при цьому не враховуються під час розрахунку семестрової оцінки з навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі екзамену, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 20 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 15–19 балів, він отримує право за власною заявою опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 14 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми¹.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою вивчення навчального матеріалу дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка»

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 18

Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Рекомендовані курси:

- Лідерство (на парламентській службі). Освітній хаб міста Києва. URL: <https://eduhub.in.ua/courses/liderstvo-na-parlamentskiy-sluzhbi>
- ЕТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО. Київська Школа Державного Управління. URL: <https://kspa.com.ua/avtorskyj-kurs-dzhejms-komi/>

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

11. Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Аристократія	Aristocracy
2	Влада	Authority
3	Еліта	Elite
4	Елітизм	Elitism
5	Клієнтелізм	Clientelism
6	Легітимність	Legitimacy
7	Лідерство	Leadership
8	Масова політика	Mass politics
9	Номенклатура	Nomenclature
10	Олігархія	Oligarchy
11	Патерналізм	Paternalism
12	Політична культура	Political culture
13	Політичний лідер	Political leader

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 19

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
14	Ротація еліт	Rotation of elites
15	Трансформаційне лідерство	Transformational leadership
16	Харизматичне лідерство	Charismatic leadership
17	Циркуляція еліт	Circulation of elites
18	Меритократія	Meritocracy
19	Популізм	Populism
20	Політична ідеологія	Political ideology

12. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко С. Політичне лідерство в Україні: генезис і динаміка розвитку. Політичний менеджмент. 2021. № 6. С. 91–100.
2. Гапоненко А. Інститут політичного лідерства як передумова демократизації політичної системи України. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Том 22. № 28 (2020). URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/865>
3. Концепція ідеального лідера Н. Макіавеллі як дидактична складова процесу оновлення політичної еліти України. eNTUKhPIIR :: Репозитарій НТУ 'ХПІ' :: Головна. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/de76fec4-d99f-435b-abfe-221ac45b3823>
4. Лебідь О., Гбур З. Політична еліта та лідери України за незалежності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 77. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.17.77>
5. Ляшенко Т. М. Відбір політичних еліт: демократичний процес чи фактор нестабільності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 39. С. 152–157. URL: <https://doi.org/10.32782/apfs.v039.2022.26>
6. Негулевський І.П. Трансформація політичного лідерства в сучасній Україні: соціокультурні чинники. Науковий журнал «Політикус». Випуск 2. 2021. С.81-86. URL: http://politicus.od.ua/2_2021/14.pdf
7. Романов Р. Партійне політичне лідерство: основні вектори трансформації в сучасному світі. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та державне управління*. 2022. № 1. С. 61–65. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-9](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-9)
8. Тарароєв Я., Хорєва В. Вплив глобальних тенденцій на розвиток політичних еліт. *Гуманітарні студії*. 2024. Т. 96, № 19. С. 83–89. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-09>
9. Філіпеко Л. ПРОФЕСІОНАЛІЗМ В ПОЛІТИЦІ ТА ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО. *Epistemological Studies in Philosophy Social and Political Sciences*. 2020. Т. 3, № 1. С. 251–262. URL: <https://doi.org/10.15421/342026>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-21.11- 05.01/052.00.1/Б/ОК28- -2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 20 / 20

Допоміжна література

1. Дроботун Д. С. Медійний фактор у діяльності політичних еліт. *Політик*. 2021. С. 33–38. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.5>
2. Ліпкан В. ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО СІ ЦЗІНЬПІНА. *Літопис Волині*. 2023. № 28. С. 261–271. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.38>
3. Назарчук О. М. Взаємодія політичних еліт і громадянського суспільства в системі викликів і перспектив для України. *Актуальні проблеми політики*. 2024. № 74. С. 88–95. URL: <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.12>
4. Негулевський І. Трансформація політичного лідерства в сучасній Україні: сутність та чинники впливу. Практична політологія: тенденції і перспективи: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції (Київ, 17 березня 2021 р.), за заг. ред. В. Гошовської. Київ: НАДУ, 2021. С. 60–64.
5. Овчар І. Інститут президента в умовах воєнного стану. *Політичні дослідження* № 1 (5) ' 2023. С.108-122.
6. Пахарєв А. Політичне лідерство в умовах трансформації пострадянських владних режимів. *Політичний менеджмент*. 2021. № 5. С. 68–75. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/paharev_politychne.pdf.
7. Українська еліта: негативний відбір у дії. *espresso.tv*. URL: https://espresso.tv/article/2020/03/11/ukrayinska_elita_negatyvnyy_vidbir_u_diyi

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Кривцун А. Компас нації: чи є в Україні еліта і що з нею не так. URL: 22.08.2020. <https://society.comments.ua/ua/article/developments/kompas-nacii-chi-ev-ukraini-elita-i-scho-z-neyu-ne-tak-658517.html>.
2. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r>
3. PolityProject. *index*. URL: <http://www.systemicpeace.org/polityproject.html>
4. European Political Science Review | Cambridge Core. *Cambridge Core*. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-political-science-review>
5. International IDEA. *International IDEA*. URL: <https://www.idea.int/>